

Caso 2: A cobertura mediática dos conflitos veciñais pola prostitución de rúa no barrio barcelonés da Boquería

Como segundo caso de análise, presentamos a cobertura dos medios de comunicación galegos sobre un caso de prostitución de rúa acontecido no mercado de Boquería, en Barcelona, en setembro de 2009. Máis especificamente, abordaremos a representación mediática do conflito veciñal, debate político e detencións policiais que seguiron á publicación dunha serie de fotografías moi explícitas sobre o exercicio de prostitución nesta zona, logo de que a veciñanza levase meses denunciando a situación. Antes de entrar na análise propiamente dita do caso, cómpre presentar unha breve contextualización que axude a comprender a evolución dos acontecementos. O martes 1 de setembro de 2009 o diario estatal *El País* incluía en portada o titular *Sexo de pago en plena calle*, e ilustraba a información con varias fotografías explícitas de actos sexuais de prostitución na zona de Boquería, ilustrando así unha situación que tanto veciñanza como comerciantes levaban meses denunciando sen obter maior relevancia.

A publicación destas fotografías serviu como detonante para chamar a atención sobre a situación, e nos días seguintes produciuse un debate social e político protagonizado por diferentes actores con intereses dispares (colectivos de traballadoras sexuais, comerciantes, veciñanza, políticas e políticos) sobre as implicacións que tiña esta situación para o desenvolvemento da vida na cidade de Barcelona, centrándose maiormente, como veremos ao longo da análise, en buscar fórmulas para sacar a prostitución da rúa. Probabelmente como resultado do anterior, na madrugada do venres 4 ao sábado 5 tivo lugar unha aparatosa redada contra a prostitución de rúa, levada a cabo conxuntamente pola Policía Nacional, polos Mossos d'Esquadra (policía autonómica) e mais pola Guardia Urbana (policía local), que se saldou con varias detencións. Estamos, pois, ante un caso de prostitución de rúa que salta ao foco mediático non só polas queixas veciñais (que se levaban prolongando durante meses), senón pola decisión dun medio de comunicación concreto de publicar unhas fotos impactantes que confirmaban a situación que a veciñanza levaba tempo describindo sen lograr maior atención.

A análise que presentamos de seguido comprende a representación que nos medios galegos tiveron todos os acontecementos posteriores ao día 1 de setembro, desencadeados pola publicación das fotografías e conseguinte entrada do tema da prostitución de rúa no debate público. Pero amais diso, incluiremos unha nova perspectiva, xa que coincidindo no tempo, ese mesmo día 1 no que *El País* publicaba as fotos que orixinarían todo o debate, un grupo de veciñas e veciños de Vigo facían públicas tamén as súas denuncias pola prostitución de rúa na zona do Berbés, obtendo representación mediática en distintos medios. Aínda que non poidamos confirmar que a actuación veciñal viguesa tamén estivera desencadeada polo acontecido en Barcelona, o feito de que a prostitución de rúa estivese eses días na prensa si puido ter influído na cobertura dos medios do caso vigués, motivo este polo que consideramos oportuno incorporar esta cobertura na nosa análise.

A xeito introdutorio, presentaremos unhas achegas xerais coas que enmarcar os feitos acontecidos en Barcelona e Vigo con atención á relevancia outorgada nos distintos medios, para posteriormente esculcar como se foi desenvolvendo a representación de ambos os dous casos nas pezas xornalísticas, tratando de dilucidar as rutinas xornalísticas máis habituais.

1. MARCO CONTEXTUALIZADOR: A RELEVANCIA CONCEDIDA AO TEMA

1.1. A cobertura da noticia e a presenza en portada

A propia publicación dunhas fotografías de sexo de pago explícito o martes 1 de setembro de 2009 no diario *El País* converteuse en noticia ese mesmo día no *Telexornal Serán* da televisión pública galega. A noticia introducía a presentadora anunciando que “Unhas fotografías publicadas nun xornal revelan o exercicio da prostitución nas rúas de Barcelona. As imaxes amosan os clientes e mais as prostitutas en pleno acto sexual no medio das Ramblas” (*Telexornal Serán* da TVG, do 1 de setembro de 2009).

O mércores 2, porén, ningún medio galego se fixo eco da noticia concreta da publicación das fotos e do rebumbio social e político que crearan, aínda que outros aspectos do caso si foron destacados pola TVG e mais polo xornal *Galicia Hoxe*, que se convertía así no único medio impreso en seguir o acontecido, dando conta da comparecencia pública (na tarde do martes día 1) de asociacións veciñais do barrio do Raval e de colectivos de traballadoras sexuais para avogar pola legalización da prostitución como xeito de evitar a súa práctica na rúa. Aínda que a TVG xa puidera ter incluído esta nova perspectiva no seu *Telexornal Serán* do día 1, deixaría para o mércores 2 a cobertura desta noticia no seu *Telexornal Mediodía*. A TVG actúa, xa que logo, a remolque da prensa.

Aínda que sen mencionar en ningún momento os acontecementos de Barcelona, o diario *Faro de Vigo* tamén dedicaba espazo considerábel neste mércores 2 ao tema da prostitución, neste caso, para destacar que (tamén no martes día 1) a asociación veciñal do Berbés denunciara na Policía Local de Vigo o exercicio da prostitución en rúas céntricas da cidade. Ningún outro medio (nin sequera o tamén vigués *Atlántico Diario*) alude nas súas páxinas a estas denuncias.²¹ Tocante á TVG, cómpre subliñar que de novo desperdicia a inmediatez do medio televisivo, pois no canto de cubrir este feito no mesmo día en que se producira, volve actuar a remolque da prensa e presenta a información das denuncias veciñais de Vigo no *Telexornal Mediodía* do mércores 2. De feito, as dúas noticias son contiguas, e o paso de Barcelona a Vigo dáse coa alusión a un marcador xeográfico por parte do presentador do telexornal, antes de darlle paso á desconexión: “E aquí en Galicia, veciños de Vigo alertan das presenza de prostitutas nas rúas máis próximas ao centro da cidade. Luís Fiuza?”.

Os días 3 e 4 de setembro, o xornal *Faro de Vigo* continúa publicando cadansúas pezas informativas sobre o conflito do Berbés, primeiro recollendo as impresións das veciñas e veciños da zona, e despois presentando o problema como solucionado pola intervención do goberno municipal e das forzas policiais. O asunto de Vigo remata a súa cobertura ese día, sen que ningún outro medio galego aluda a el nas súas páxinas ou espazos. O que si fai o outro xornal vigués, *Atlántico Diario*, é incluír un artigo de opinión asinado por Manuel Molares do Val titulado “Trabadoras sexuais”, onde amosa as súas impresións sobre o caso de Barcelona (en concreto sobre o comportamento do xornal *El País* e as actitudes recentes dos grupos políticos) evitando calquera mención do conflito que eses días tamén emanara na súa mesma cidade.

²¹ A edición de *La Voz de Galicia* consultada para a elaboración desta análise foi a de Santiago de Compostela, e non a que inclúe o caderniño local de Vigo.

Como sinalamos anteriormente, na madrugada do venres 4 ao sábado 5 tivo lugar unha macroredada policial contra a prostitución de rúa en Barcelona, constituíndo este o feito máis cuberto polos medios galegos. A TVG dá a noticia o mesmo sábado 5 (por vez primeira, adiantándose á prensa), e ademais faino por partida dobre e complementando a información con outros datos: no *Telexornal Mediodía*, informa da redada e das detencións, presentando tamén a campaña “Si pagas, eres cómplice”, presentada pola Concellaría de Igualdade de Salamanca para destacar a responsabilidade que na prostitución ten quen compra os servizos sexuais, e acabar coa dobre moral que hai na sociedade tocante á prostitución. Pola noite, no *Telexornal Serán* ofrece unha información aínda máis completa, xa que á peza emitida a mediodía sobre a redada engádelle agora tres novos enfoques: primeiro, unha peza sobre o debate político desencadeado pola redada e a publicación das fotos (afirmando que os partidos políticos cataláns discrepan sobre como afrontar o problema, e resumindo as principais posturas); xusto a continuación, a denuncia de veciñas/os do barrio de Delicias en Zaragoza contra a prostitución de rúa; e por último, unha nova alusión á campaña de Salamanca, que a voz en off engarza na peza anterior cun “E para previr o consumo e práctica da prostitución o concello de Salamanca vén de facer pública a campaña [...]”.

En todo caso, como dicíamos, a redada policial e posteriores detencións constituíu o feito noticioso máis cuberto polos medios galegos, xa que ademais da TVG, tamén se recolleu en cinco xornais: *El Progreso*, *La Región*, *La Voz de Galicia*, *Xornal* e *Galicia Hoxe*. O enfoque, porén, non foi o mesmo en todos eles. Mentres *El Progreso*, *La Región* e *Galicia Hoxe* se centraron unicamente na redada e detencións (aínda que este último, como continuación á cobertura do caso que xa iniciara o día 2), *La Voz de Galicia* recolleu as detencións e tamén unha parte do debate político, incluíndo a postura do partido IC. *Xornal*, pola súa banda, centrouse eminentemente no debate político (até o punto de titular a información *Debate en Barcelona sobre cómo solucionar la prostitución*) e simplemente aludiu á redada como feito desencadeante do debate. (*Galicia Hoxe* e *La Voz de Galicia*, ao contrario, afirmarán que o desencadeante do debate fora a publicación das fotos o día 1).

Na maioría dos casos, esta foi a primeira e última vez na que se ofreceu cobertura mediática do caso Boquería, xa que nos días posteriores só se recollerían pezas xornalísticas na TVG, *Galicia Hoxe* e *La Voz de Galicia*, que pasamos a describir. O mércores 9 de setembro, a TVG incluíu un bloque de tres pezas informativas sobre a prostitución no seu *Telexornal Mediodía* e mais no *Telexornal Serán*, abordando os cartos que xera o negocio, identificando quen avoga pola regularización dese negocio e presentando tamén a corrente abolicionista. Ese mesmo día, *Galicia Hoxe* comezaría a publicación dunha serie de tres pezas informativas consecutivas, que deste xeito darían cobertura ao tema os días 9 (presentando a posición da Generalitat), 10 (presentando a postura do alcalde da cidade) e 11 de setembro (coa comparecencia da concelleira do distrito Ciutat Vella informando dos planes efectivos do concello, e mais do colectivo de traballadoras sexuais).

A última peza xornalística sobre o caso Boquería incluída nos xornais galegos no mes de marzo foi un artigo de opinión da contraportada de *La Voz de Galicia*, asinado por Lois Blanco co título de *¡Oh! La prostitución existe*, no que o autor subliña a hipocrísia dos partidos políticos que só reaccionan cando o asunto chega á opinión pública, e en todo caso fano centrándose en acalmar a polémica no canto de buscar unha solución efectiva e definitiva á cuestión.

Para concluír este repaso pola cobertura do caso de Boquería en prensa e televisión cómpre mirarmos agora á presenza en portada. A conclusión é doada de formular a este respecto, pois absolutamente ningunha noticia recollida nos medios obxecto de análise se levou ao avance de titulares (caso da TVG) nin á portada (caso dos diarios). A máxima relevancia 'exterior' que acadou o tema foi a columna de opinión de Lois Blanco na contraportada de *La Voz de Galicia* do día 13. Tocante ás queixas veciñais pola prostitución nos barrios céntricos de Vigo, o xornal Faro si adianta a noticia como titular breve de portada o primeiro día que saca a información (mércores 2 de setembro), indicando que *La prostitución callejera se acerca a la zona céntrica de Vigo*, aínda que o posíbel impacto do titular queda esvaecido nunha portada sobrecargada de informacións na que chegan a presentarse once noticias de portada.

1.2. Seccións nas que se publican as informacións en cada medio

A asignación dun ou doutro lugar ás pezas relacionadas cos conflitos veciñais pola prostitución de rúa en Barcelona non só dá conta da importancia que se lle conceda ao tema nos medios, senón que, se cadra, tamén podería explicar por que nalgúns casos nin sequera entrou na grella informativa. Deixando de lado o artigo de opinión de *Atlántico Diario* e *La Voz de Galicia* (situados, respectivamente, nas páxinas de opinión e na contraportada), o resto de xornais que cobren o caso inclúeno ou ben na sección de Sociedade (*Galicia Hoxe*, páxinas 14, 13, 13, 13 e 14 por orde de aparición), ou ben na sección de España (*La Voz de Galicia*, páxina 21; *Xornal*, páxina 28; *La Región*, páxina 37; e *El Progreso*, páxina 39). Noutras palabras, inclúeno nas seccións máis breves da maior parte dos xornais galegos, provocando que a información de Boquería teña que 'competir' con moitas outras informacións de actualidade estatal ou social. De mirarmos aos xornais que non cubriron desde un punto de vista informativo o caso, veremos que estes foron os catro xornais do grupo La Capital (*El Ideal Gallego*, *Diario de Bergantiños*, *Diario de Ferrol*, *Diario de Arousa*), *Diario de Pontevedra* (malia compartir páxinas de España con *El Progreso*, que si o cubre), *El Correo Gallego*, *La Opinión*, *Faro de Vigo* e *Atlántico Diario*. É dicir, xornais de enfoque prioritariamente local, que de feito abren as súas edicións coas páxinas de Local (que nalgúns casos pode chegar a ocupar as 20 primeiras follas), seguido de Opinión, Galicia, España, Internacional e Sociedade. A España dedícanlle, como moito, dúas páxinas, que neste días estaban copadas con noticias sobre a incidencia da gripe A, as escoitas do Partido Popular ou a detención da etarra fuxida Aranalde). Xa que logo, semella mesmo destacábel que xornais locais como *La Región* ou *El Progreso* si lle fixesen un oco ás informacións nas súas páxinas de España (e en todo caso, chama a atención a diferenza de criterio de *Diario de Pontevedra* a respecto de *El Progreso*, ou viceversa, pois a páxina de España de ambos os xornais é decote idéntica). Xunto a eles, os outros periódicos que lle dan cobertura son aqueles cun menor enfoque na perspectiva local (TVG, *Xornal*, *Galicia Hoxe* e *La Voz de Galicia*). En concreto, este último xornal comeza coas páxinas de Galicia, seguidas de Opinión e España; *Xornal* comeza con Opinión, seguido de Galicia e España; e *Galicia Hoxe* dedica unha cobertura extensa todos os días ás noticias de índole social.

Ora ben, a consideración da prostitución como un asunto de carácter estrutural ben podería levar á súa inclusión nas páxinas de Sociedade, como fai *Galicia Hoxe*. Mais de novo, o espazo exíguo reservado para esta sección na meirande parte dos xornais dificulta a súa selección, sobre todo nuns días ategados de noticias sobre a volta ao cole ou a incidencia da gripe A no curso escolar, pero tamén con outras pezas cuxa relevancia social conviría valorar en comparación ao caso da Boquería, como que Ferrán Adriá dese unha conferencia pedindo que as escolas impartan alimentación saudábel, que o bispado de Zamora conte con perfil

na rede social Facebook, que en Málaga naceran trillizos idénticos, que un [sic] turista gay dedica máis presuposto ás vacacións, ou a noticia con foto de portada nalgún xornal galego o día 7 de setembro sobre a batalla campal coa policía nun botellón na localidade madrileña de Pozuelo de Alarcón.

No caso da cobertura de *Faro de Vigo* sobre o conflito veciñal do Berbés, as noticias situáronse os tres días nas páxinas de Local do periódico, acadando así bastante relevancia. O día 2 de setembro, a información (anunciada en portada) ocupaba a páxina 3 do xornal, e nos días posteriores seguiría ocupando un lugar relevante (nas páxinas pares 4 e 6).

Por último, o tratamento que se lle outorgou ás noticias sobre prostitución na TVG foi máis ben de entre sucesos e sociedade, a xulgar polo momento do Telexornal no que se emitiron e máis polas noticias que as precedían ou seguían. Dado que se adoitaban facer bloques informativos sobre o tema da prostitución con varias pezas, en ningún caso primaba un criterio xeográfico: o día 2, por exemplo, concatenábanse dúas pezas sobre a prostitución en Boquería e en Vigo; e o día 5, chegaban a incluírse informacións sobre as detencións pola redada no mercado barcelonés de Boquería, cunha campaña para responsabilizar aos compradores de sexo do seu papel na prostitución en Salamanca, e mais coas denuncias veciñais do barrio zaragozano de Delicias.

Nun reconto breve pero ilustrativo, a noticia do día 1 de setembro sobre a publicación das fotos de sexo de pago ocupou o número 33 na grella informativa do *Telexornal Serán*, emitíndose ás 21.08h, xusto despois das noticias de sucesos (a morte dun octoxenario no seu piso) e inmediatamente antes de que dea comezo a sección Deportes. Isto quizais, lle garanta audiencia por parte de quen nese momento se una ao Telexornal buscando a información deportiva desde unha perspectiva galega. O día 2, as noticias emitidas ocuparon o posto 26 e 27 (emitidas ás 15.03h e 15.04h), precedidas da información sobre a detención da etarra Aranalde e antes dunha información sobre que só 2 de cada 10 galegos [sic] consulta alteracións sexuais. O sábado 5, as noticias sobre as detencións como resultado da redada ocupan o posto 18 no *Telexornal Mediodía* (14.47h), e o 17 no *Telexornal Serán* (20.45h). Malia incluír tamén información de contido social sobre a campaña do Concello de Salamanca 'Si pagas, eres cómplice' e máis da situación de veciñanza en Zaragoza, o tratamento que reciben as noticias serían máis ben de sucesos, pois van precedidas por unha información sobre as ameazas de morte da Camorra ao escritor Roberto Saviano e seguidas do sucesos de varias detencións practicadas por tráfico de drogas en Eivisa. Entre noticia de suceso e de sociedade parece tratarse o día 9, cando ocupa o posto 13 no *Telexornal Mediodía* (14.47h) e 18 no *Telexornal Serán* (20.56h). Tanto nun coma noutro, a información emitida este día (na que se presentaban os colectivos que apoiaban a regulación, e se recollían os argumentos abolicionistas afirmando que "A prostitución non é unha saída laboral") vai a continuación dunha noticia sobre o desemprego titulada "A maioría dos desempregados aseguran que agora mesmo aceptarían calquera traballo": que cadaquén tire as súas propias conclusións. A mediodía a noticia seguinte é sobre un mozo condenado por atopelar, matar dúas persoas e logo fuxir (crónica de sucesos), mentres que ao serán dáselle cabida a dúas noticias máis de sociedade como son o incumprimento das normas comunitarias nas páxinas webs que venden electrónica pola internet, e mais a entrevista do ministro Moratinos co presidente israelí. Logo si, veñen os sucesos coas mortes producidas por mor das inundacións en Turquía e a condena ao mozo que atopelou e matou dúas persoas e logo fuxiu.

1.3. Espazo que ocupan as informacións

A relativamente pouca cobertura do caso, unida á súa non inclusión en portada, constitúen pistas abondo reveladoras do espazo reducido que se lle outorga á cobertura do conflito veciñal de Boquería nos medios galegos. Tocante á prensa, o máximo espazo dedicado a unha peza corresponde a *Galicia Hoxe* o venres 11 (26-49 módulos) e ao artigo de opinión da contraportada de *La Voz de Galicia* do domingo 13 (tamén 26-49 módulos). Nun chanzo inferior (11-25 módulos) atópanse as informacións de *El Progreso*, *Xornal* e *La Voz de Galicia* do día 6 de setembro. *Galicia Hoxe*, malia ser o xornal galego que maior seguimento fai do caso (até en cinco días diferentes), reserva un espazo de breves para as 4 das informacións dos días 2, 6, 9 e 10, nun espazo semellante ao que outorga *La Región* ao caso o 6 ou ao espazo asignado para a columna de opinión de *Atlántico Diario* do día 4 (1-10 módulos).

Se falamos da cobertura dos conflitos veciñais do Berbés no *Faro de Vigo*, a lectura varía radicalmente, xa que o xornal vigués dedica unha cobertura de case unha páxina (26-49 módulos) ás informacións sobre este aspecto publicadas consecutivamente os días 2, 3 e 4 de setembro de 2009. Respecto á televisión, o criterio máis doado de medir o espazo dedicado ás informacións emitidas é o de computar o tempo de cada bloque completo sobre prostitución, xa que como indicamos é frecuente que encadeasen como un mesmo tempo diferentes aspectos. Así, o martes 1 a noticia sobre a publicación das fotos ocupa 1:15 minutos (desde 43.20 a 44.35 do telexornal). O día 2, os 47 segundos dedicados ao avance do caso de Barcelona sumados aos 1:23 minutos sobre o conflito de Vigo fan un total de 2:10 minutos dedicados a abordar distintos aspectos da prostitución (desde 38.23 até 40.35), no que sería o bloque informativo máis longo sobre este tema. O sábado 5, entre as detencións de Barcelona (40 segundos) e a campaña de Salamanca (30), o Telexornal Mediodía dedícalle ao tema 1:10 minutos (desde 23.47 ata 24.57). O tempo dedicado ao tema no Telexornal Serán aumenta considerablemente até os 1:50 minutos, pois amais das detencións de Barcelona (38 segundos) inclúese alusión, por esta orde, ao debate político de Barcelona, ás queixas veciñais de Zaragoza, e á campaña de Salamanca (1:12 minutos), ocupando así desde o minuto 21.50 até o 23.41 do telexornal. Por último, o mércores 9 preséntase o “negocio” da prostitución, a postura da regulación e da abolición en 1:40 minutos no Telexornal Mediodía, e en 1:50 minutos no Telexornal Serán (pois aquí alterase a orde e reitérase a posición da Plataforma Estatal pola Abolición da Prostitución).

1.4. Inclusión de fotografías

A correlación entre o espazo dedicado ás pezas xornalísticas e a inclusión de fotografía resulta ben doada de establecer: só inclúen fotografía aquelas pezas que ocupan entre 26-49 módulos. Así, *Galicia Hoxe* é o único xornal en incluír unha foto do día sobre o tema da Boquería, e faino para ilustrar a información sobre a roda de prensa de varias traballadoras sociais na súa edición do venres 11. *Faro de Vigo* inclúe fotos tamén nas tres páxinas dedicadas ao tema do Berbés: unha foto o día 2, catro fotos de caretos o día 3, e 2 fotos contiguas que ocupan as cinco columnas da páxina o día 4. O artigo de opinión de *La Voz de Galicia* asinado por Lois Blanco tamén incorpora unha fotografía, a única de toda a contraportada. Aínda que esta análise está eminentemente enfocada á prensa, podería completarse indicando que na súa información do día 1 de setembro, a TVG emite gravacións das fotografías que amosaban de forma explícita o exercicio de sexo de pago nos soportais do mercado da Boquería, malia que en ningún momento advirte da fonte primaria de tales fotografías (o xornal estatal *El País*).

2. AS RUTINAS XORNALÍSTICAS NA COBERTURA DA INFORMACIÓN

Como vimos manifestando, o presente caso de estudo céntrase na cobertura dos medios de comunicación galegos sobre o conflito arredor da prostitución de rúa no barcelonés mercado de Boquería iniciado a comezos de setembro de 2009. Con todo, as similitudes e coincidencia no tempo co conflito veciñal no barrio do Berbés, en Vigo, fannos querer considerar na nosa análise tamén este caso, para esculcar as posíbeis influencias que puidera haber na cobertura mediática de ambos fenómenos. Buscando facilitar a exposición, dividiremos a análise das rutinas xornalísticas en dous subgrupos, examinando primeiro o caso da Boquería e posteriormente o caso do Berbés.

2.1. Pezas xornalísticas sobre o conflito veciñal da Boquería

2.1.1. Xéneros xornalísticos

A maior parte das pezas xornalísticas sobre este caso publicadas nos medios galegos corresponden ao xénero da noticia, sendo moitas delas catalogábeis como breves. É pois evidente que con este tipo de encadramento non ha ser doado facilitar desde a redacción a comprensión da audiencia sobre o transcurso do fenómeno da prostitución de rúa, e máis particularmente, da súa caracterización na cidade de Barcelona. De feito, nestas informacións breves a maior parte das noticias están orientadas cara ao acontecemento concreto da redada e posterior detención de varias persoas, como evidencian titulares do tipo *Una redada en Barcelona contra la prostitución en la calle acaba con 16 detenidos* –*La Voz de Galicia*, de 6 de setembro de 2009–, *16 detenidos en una redada en Barcelona contra la prostitución* –*El Progreso*, de 6 de setembro de 2009– ou *16 detenidos en Barcelona, en una redada contra la prostitución* –*La Región*, de 6 de setembro de 2009–. O único diario que escolle darlle un enfoque máis analítico á súa noticia (pese ás limitacións espaciais coas que conta) é *Xornal*, tal e como se pode enxergar a partir do titular da información *Debate en Barcelona sobre cómo solucionar la prostitución*.

Respecto a *Galicia Hoxe*, malia ofrecer unha cobertura continuada nas páxinas de Sociedade sobre este caso, a recorrencia habitual a noticias breves eiva de forma fatal a capacidade de ofrecer pistas que permitan gañar unha visión complexa do asunto. De feito, os titulares das noticias ao longo do tempo dan boa mostra de como o diario acaba funcionando como unha sorte de altafalante de diversas fontes, dependendo do día do que se trate: *Veciños e prostitutas ven na legalización a fin do traballo na rúa* –*Galicia Hoxe*, de 2 de setembro de 2009–; *Barcelona lanza unha operación contra a prostitución nas Ramblas* –*Galicia Hoxe*, de 6 de setembro de 2009–; *O Govern catalán elude unha lei de prostitución nesta lexislatura* –*Galicia Hoxe*, de 9 de setembro de 2009–; *Hereu quere incluír no programa do PSC a regulación da prostitución* –*Galicia Hoxe*, de 10 de setembro de 2009–. Só a noticia última do día 11, como xa comentamos, ofrece un tratamento máis completo e complementarios sobre a realidade da prostitución de rúa na Coruña, cun titular *O Barrio do Raval de Barcelona podería ter prostíbulos legalizados* –*Galicia Hoxe*, de 11 de setembro de 2009–.

Ao lado desta maioría de pezas noticias, hai que mencionar a breve columna de opinión de Manuel Molares do Val titulada *Trabajadoras sexuales* –*Atlántico Diario*, de 4 de setembro de 2009– na que se dedica a acusar a determinados partidos dun falso progresismo, até o punto de que logo da publicación das fotografías sobre sexo de pago, quen anteriormente denominaban ás prostitutas “trabajadoras sexuales” agora podería velas como “putas asquerosas”; e mais a contraportada de Lois Blanco *¡Oh! La prostitución existe* –*La Voz de Galicia*, de 13 de setembro de 2009– na que se ofrece unha reflexión pausada e crítica sobre o

comportamento duns partidos políticos que só parecen reaccionar ante certas problemáticas cando o asunto está candente e na opinión pública, polo que seu obxectivo sería non tanto solucionalo como si conseguir que volva esquecerse na opinión pública.

2.1.2. Fontes

Polo feito de estarmos a analizar un caso de prostitución de rúa que saltou aos medios polas protestas veciñais, resulta doado inferir que efectivamente as veciñas e veciños serán unha das fontes informativas principais da noticia. Sono en exclusiva na noticia que o mesmo día 1 emitiu a TVG no *Telexornal Serán*, onde a información xira arredor das súas denuncias e se inclúen entrevistas a dous veciños do barrio, e volven selo en exclusiva no *Telexornal Mediodía* do día 2, onde se incide na petición de “veciños e comerciantes” [sic] de que se legalice a prostitución para que as prostitutas ‘traballen’ en locais regulados (e posteriormente, e sen moita relación co caso, recorrerase tamén á veciñanza como fonte para recoller as súas queixas pola prostitución de rúa en Zaragoza). Nesta peza do día 2 sorprende, porén, o silenciamento ao que se somete ás prostitutas, sobre todo de comparala coa noticia que ese mesmo día 2 publica o xornal *Galicia Hoxe* co titular de *Veciños e prostitutas ven na legalización a fin do traballo de rúa*. Na TVG, xa que logo, quedan co sensacionalismo das declaracións que ofrece a veciñanza, rexeitando acudir aos colectivos de prostitutas que fixeran declaracións no día anterior, como tamén ás propias prostitutas cuxas imaxes (gravadas durante a noite) si se emiten sen ningún complexo vulnerando así o dereito á privacidade.

En calquera caso, na noticia de *Galicia Hoxe* estamos diante da segunda tipoloxía de fonte informativa deste caso: as prostitutas. Na noticia, as declaracións de Marcela Torres, voceira do colectivo de traballadoras sexuais Àmbit Doa, ocupa as tres cuartas partes do texto, reservando só o parágrafo final para o posicionamento (que non declaracións) do vicepresidente da Federación de Asociacións de Veciños de Barcelona, Jordi Virou. O colectivo de prostitutas volverán ser fontes informativas, aínda de que maneira exigua, na información deste xornal do día 11 titulada *O barrio do Raval de Barcelona podería ter prostíbulo legalizados*, que inclúe como antetítulo “As meretrices quixeron remarcar nunha roda de prensa a hipocrísia do debate e esixiron respecto e diálogo” e tamén un despece titulado *As representantes esixen respecto* onde se dá conta de como denuncian o acoso policial e mediático que vulnerou o seu dereito á privacidade, ademais de remarcaren a “ ‘hipocrísia’ que está rodeando o debate sobre a prostitución, xa que moitos dos que se escandalizaron publicamente polas imaxes de sexo retribuído na rúa ‘son os que logo van a clubs onde pagan 400 ou 500 euros á noite’ ”. Con todo, malia seren elas unhas das principais protagonistas das informacións, e malia seren en principio accesíbeis a calquera xornalista con interese en afondar na súa situación (se ben é certo que por se atoparen elas en Barcelona, os medios galegos probablemente estean a expensas do que lles ‘ofrezan’ as axencias de prensa), ningún outro medio volve facerse eco das opinións das mulleres. O máximo ao que se chega, no caso das informacións emitidas a mediodía e ao serán do día 9 na TVG, é a contactar coa Plataforma Estatal pola Abolición da Prostitución, para incluír declaracións da que fora presidenta da agora extinta Asociación Alecrín, Ana Míguez. Pero unha vez máis, a consulta a esta fonte non está acompañada da consulta a outra fonte próxima ás prostitutas pro-legalización, polo que ofrece unha visión parcial e tendenciosa das dúas correntes que sobre a prostitución conviven no discurso feminista e nas mesmas mulleres que ofrecen sexo de pago.

Amais de conflito veciñal, o caso da prostitución de rúa no mercado da Boquería xerou tamén un extenso debate político nos días vindeiros, polo que os políticos (masculino específico) con responsabilidades e competencias sobre o tema convertéronse tamén en fontes das noticias con suma frecuencia. Seguindo ás detencións policiais practicadas na madrugada do 4 ao 5 de setembro, algúns xornais aproveitan para incluír as declaracións de partidos políticos concretos (como *La Voz de Galicia*, *Xornal* ou a TVG). *Galicia Hoxe* será o único xornal que durante tres días consecutivos (9, 10 e 11) cubra o caso de prostitución da Boquería a partir dos posicionamentos e declaracións feitas públicas por distintos cargos políticos. (Aínda que como sinalamos, a noticia do día 11 inclúa tamén a voz das prostitutas como fonte, máis das tres cuartas partes da información está dedicada a cubrir as posturas dos cargos políticos).

Por último, as forzas policiais (Policía Nacional, Mossos d'Esquadra e Guardia Urbana) convértense na terceira fonte informativa destes relatos no caso da cobertura da redada e detencións da madrugada do 4 ao 5. Tanto na TVG como nos xornais arriba mencionados, comparten protagonismo cos políticos que ofrecen declaracións, aínda que outros xornais como *El Progreso*, *La Región* ou *Galicia Hoxe* refugan do debate e céntranse en cubrir a nota policial, na que polo menos este último xornal recoñece o acceso indirecto que tivo á fonte cun "segundo informaron a Efe fontes da Policía Nacional". A Policía, porén, limítase a dar conta dos feitos constatábeis (detencións, cargos dos que acusan, etc.) o que de ningún xeito contribúe a que se teña unha comprensión máis íntegra do fenómeno, das súas causas e das súas consecuencias.

En definitiva, veciñanza e cargos políticos convértense en fontes informativas por excelencia, as primeiras para destacar os aspectos máis sórdidos da prostitución de rúa e apelar á solidariedade da audiencia por mor dos trastornos que lles causan nas súas vidas, e as segundas para tratar de limpar a súa imaxe e destacar as solucións nas que se está a traballar para solucionar o problema, sen desaproveitar a ocasión para sacar tallada política (e se cadra tamén electoral) do conflito xerado. As prostitutas están polo xeral silenciadas, e cando falan, non se ofrece unha consulta equilibrada ás dúas tendencias principais sobre o debate da prostitución. Pero se existe unha ausencia maior, esta é a dos chamados "clientes", segundo a información do Telexornal Serán da TVG do día 1, "na súa maioría turistas estranxeiros". En ningún momento se acude a estes homes como fonte informativa malia posuíren un papel fundamental no conflito, malia que aparecen tamén retratados nas fotografías obxecto de polémica (que a TVG emitiu) mentres as prostitutas lles realizan felacións ou mentres eles penetran analmente ás prostitutas na rúa. Sabemos da súa responsabilidade pola campaña do Concello de Salamanca "Si pagas, eres cómplice", e sabemos da súa hipocrísia polo que deles din as prostitutas ("moitos dos que se escandalizaron son os que logo van a clubs"), pero non podemos deixarnos de preguntarnos, a este respecto, se tamén eles estarían a favor de legalizar a prostitución na Ciutat Vella de Barcelona para resgardarse no anonimato que ofrecerían os pisos. A eles, en definitiva, ningún lles pregunta.

2.1.3. Protagonistas

Ademais de seren fontes informativas, a veciñanza, os cargos políticos e sobre todo as prostitutas convértense por momentos en protagonistas das informacións. A veciñanza é protagonista porque no relato de trastornos que lles provoca a prostitución de rúa sitúanse como suxeitos das accións para deixar constancia do papel activo que levan meses desempeñando, malia o desinterese mediático.

Tocante aos cargos políticos, o seu protagonismo recae en se presentaren a si mesmos como suxeitos actores con poder de actuación sobre a realidade, pois practicamente só en dúas ocasións (nos artigos de opinión de *Atlántico Diario* do día 4, e de *La Voz de Galicia* do día 13), os políticos son protagonistas porque outras/os –os asinantes dos artigos– falen deles. As prostitutas, no entanto, son protagonistas do relato porque todas/os falan delas, agás elas mesmas (lembramos que só en dúas ocasións as protagonistas se converteran en fontes informativas). Con todo, o retrato que delas se ofrece é fragmentado e dista moito de ser completo.

Malia afirmarse, na noticia do día 1 na TVG, que “a maioría delas [das prostitutas] son inmigrantes moi novas”, en ningún momento se aborda a pregunta de como chegaron até España, se foron vítimas de tratos ou de mafias, se viñeron soas pola súa propia conta coa esperanza de atopar algún tipo de traballo en mente, canto tempo hai que residen no territorio peninsular (sendo moi novas, é de supoñer que a súa chegada foi recente) e calquera outra lectura que vincule a noticia co feito de seren inmigrantes. Amais, as fotos emitidas amosan a prostitutas de raza negra realizando prácticas sexuais con turistas brancos, polo que a compoñente de xénero interacciona aquí coa compoñente racial. A lectura complexa das dúas variábeis, e das formas en que poden interaccionar, atópase tamén totalmente ausente, e aquí cabería que os medios indagasen nos motivos polos que son xustamente estas mulleres (inmigrantes, moi novas e negras) as que se colocan nas rúas da Ciutat Vella, en lugar de se dedicaren á prostitución nalgúns dos múltiples prostíbulo en pisos (a salvo da policía e respectando a Ordenanza Municipal de 2006)²² que existen noutros barrios de Barcelona.

Pero amais de todo isto, a descrición das prostitutas que ofrecen os medios non só vulnera o seu dereito á intimidade (no caso da TVG que emitiu imaxes delas sen o seu consentimento, cando estaban a realizar unha actividade que non está tipificada como delito). E non só iso, senón que coa selección de fontes informativas que realizan para describírenas, así como pola construción do discurso, os medios acaban por afianzar no imaxinario colectivo a imaxe delas como (únicas) culpábeis dunha situación que se presenta e denuncia como problemática. Fano, por exemplo, cando recorren a fontes veciñais para que relaten a situación caótica no barrio por culpa da prostitución. Pero tamén, cando reproducen acrítica e automaticamente a nota policial sobre a redada contra “focos de inseguridade cidadá e contra situacións de irregularidades”, que se salda con 16 persoas detidas, das cales as únicas que se identifican son catro prostitutas (detallando que dúas son nixerianas e as outras dúas, travestidas brasileiras).

Dúas podían ser, pois, as causas polas que as deteñen. A primeira, incumprir a Ordenanza Municipal de Convivencia do Concello de Barcelona, da que só o xornal *Galicia Hoxe*, na súa noticia do día 2, tiña explicado que “entrou en vigor en 2006 para regular diversas actividades problemáticas na vía pública [e] restrinxen a práctica da prostitución nas proximidades de colexios e espazos concorridos, con multas tanto para as prostitutas como para os clientes (de ata 750 euros)”. E a segunda, atopárense nunha situación de estadía irregular no territorio español. Cal é o motivo, pois, das detencións?

²² Como describe *Galicia Hoxe* na noticia do día 11, a Ordenanza Municipal en vigor desde 2006 regula que os prostíbulo non poden atoparse a menos de 200 metros doutro tipo de instalacións como os colexios, condición esta moi difícil de cumprir no casco vello de Barcelona, onde se dá unha densidade de equipamentos.

O día 6, só *La Voz de Galicia* ofrece esta resposta, detallando que “a pesar de que la operación pretendía combatir la prostitución, solo cuatro mujeres estaba [sic] ejerciéndola y el motivo del arresto no fue este, sino infringir la Ley de Extranjería”. Unha reflexión moi evidente (malia que totalmente ausente dos medios galegos) emana deste feito, xa que dado que as mulleres obrigatoriamente terían que estar a ‘exercer’ a prostitución con alguén, se a elas as detivesen por incivismo na vía pública, tamén terían que deter a eses (igualmente incívicos) clientes da prostitución. Daquela, convén preguntar: sería este o motivo polo que, malia presentarse en todos os titulares como “redada contra la prostitución” (TVG, *La Región*, *El Progreso* e *La Voz de Galicia*) ou como “operación contra a prostitución” (*Galicia Hoxe*), en realidade non se detivo a ninguén por incivismo asociado á prostitución, porque iso implicaría tamén ter que deter ‘clientes’? E aínda que só quede no plano da hipótese, convén seguir reflexionando: cabería a mínima posibilidade de que as detivesen por situación irregular como xeito de non practicar detencións sobre os clientes (turistas brancos, a xulgar polas fotografías)? E en calquera caso, se contra as prostitutas alegaban unicamente a súa carencia de documentación legal, por que os titulares non foron máis veraces incorporando directamente a información de que se tratou dunha “redada contra a inmigración irregular”? O que os medios conseguen co seu comportamento autómatas e irreflexivos é criminalizar e culpabilizar ás prostitutas detidas, enfatizando que foron detidas nunha redada contra a prostitución, cando en realidade foron detidas nunha redada contra a inmigración ilegal.

Pero aínda podemos ir máis alá e preguntarnos polo trato diferenciado que reciben as catro prostitutas arrestadas (como dixemos, detallando que dúas son nixerianas e as outras dúas, travestidas brasileiras) respecto das outras 12 persoas detidas, das que todos os medios que cobren a noticia simplemente nomean como “doce ciudadanos extranjeros que se encuentran en España en situación irregular”. Preguntamos, para comezar: non son as prostitutas detidas tamén cidadáns estranxeiros que se atopan en España en situación irregular? (a resposta é por forza afirmativa, toda vez que as detiveron por infrinxir a lei de estranxeiría; daquela, faise unha diferenza entre “prostitutas” e “ciudadanos”, dando a entender que as primeiras non se engloban na categoría de cidadanía). E seguimos preguntando: en todo caso, que ‘tipo’ de cidadáns estranxeiros son estas 12 persoas detidas? Acaso turistas/clientes (fenómeno pouco probábel, a teor da súa condición de irregularidade)? Ou acaso proxenetas ou intermediarios que, coma moitas delas, carezan de papeis? E de tratárense de proxenetas, foron elas vítimas de mafias e redes de trata? Nese caso, que futuro lles agarda a unhas (prostitutas estranxeiras en situación irregular) e outros/as (resto de persoas estranxeiras en situación irregular)? De ser as mulleres detidas vítimas de redes de trata, a súa detención por incivismo si levaría á aplicación da ordenanza municipal e aplicación de multas (pero tamén para os clientes, como dixemos), mentres que a súa detención por estadía irregular, podería saldarse coa súa consideración de testemuñas protexidas se colaboran coa xustiza denunciando ás mafias e coa posterior regularización da súa situación no territorio español. Obviamente, para os medios de comunicación é difícil poder atopar respostas concluíntes sobre todas estas conxecturas, preguntas e variábeis, pero o que si deberían facer é xustamente formular os interrogantes, para darlle a coñecer á cidadanía o complexo fenómeno da prostitución e a situación tan enrevesada no plano legal na que se atopan as mulleres, cunhas normas municipais que as multan, e cunhas normas estatais que as protexen. Falta, pois, preguntarse sobre o que pasa posteriormente coas persoas detidas.

Á parte das 16 detencións, os xornais e a TVG ofrecen o dato de que 280 persoas foron identificadas, e delas 78 foron “enviadas a comisaría para ser expatriadas” (nos termos de *La Voz de Galicia*, do 6 de setembro de 2009) ou “trasladadas á Unidade de Estranxeiría da Policía Nacional á espera de ver se se lles pode aplicar a lei de estranxeiría” (segundo *Galicia Hoxe*, do 6 de setembro de 2009). Pola súa banda, *La Región*, *El Progreso* e a TVG afirman que “los detenidos se encuentran en dependencias de la Jefatura de la Policía Nacional de Barcelona a la espera de ver si se les puede aplicar la Ley de Extranjería”, polo que se dá a entender que só as 16 persoas detidas (e non un total de 78) estarían en situación irregular.

Por último, como xa se evidencia da análise até agora presentada, nin compradores de sexo nin proxenetas chegan a adquirir protagonismo en ningún momento, malia seren realmente as dúas figuras que sustentan a prostitución nos dous extremos (os cartos pasan duns a outros), con moitas prostitutas que simplemente son intermediarias nesa transacción, por moito que esa intermediación implique poñerlle prezo ao sexo que ofrecen e reter para elas unha parte dese importe. Seguindo coa culpabilización das vítimas, insístese en noticias como as publicadas pola TVG que “as prostitutas captan aos clientes entre os turistas”, o que acaba por vitimizar aos turistas e presentalos coma se nada puidesen facer para ‘evitaren’ caer nas gadoupas destas captoras. Mais en realidade, como anunciaba a campaña de Salamanca, “si pagas, eres cómplice”.

2.1.4. Autoría

As columnas de opinión, abofé, aparecen asinadas por cadanseu autor. Pero de nos restrinxirmos ás noticias, podemos afirmar que a excepción de dúas, o resto de noticias publicadas sobre a prostitución de rúa en Boquería veñen asinadas por axencias. Recorrer ás axencias para obter a información é un comportamento en certa medida esperábel polo feito de que os acontecementos teñan lugar en Barcelona e o medio galego non poida seguir a noticia de primeira man. Así, na noticia do día 1 da TVG os micrófonos cos que entrevistan á veciñanza do mercado de alimentos son de EP (Europa Press), *Xornal* e *La Región* optan simplemente por “Barcelona. Agencias”, *El Progreso* asina a súa noticia con “EFE. Barcelona”, e o diario *Galicia Hoxe* asina as catro noticias breves que publica (os días 2, 6, 9 e 10) tamén como “EFE”, mentres que para a noticia máis longa do día 11 decántase por poñer “Redacción. Santiago”, nun comportamento cando menos curioso, dado que non se albisca en ningún momento investigación propia por parte do xornal: por que non asinaron xa como redacción as anteriores? Ou por que non mantiveron a sinatura de EFE (máxime, cando a fotografía si aparece atribuída a Toni Garriga/Efe)?

A única peza que aparece asinada é a publicada por *La Voz de Galicia* o día 6, da que se responsabiliza o xornalista Cristian Reino. Con todo, todo parece indicar que o seu labor consistiu simplemente en reescribir unha información que lle fora dada, sen buscar completar ou contrastar fontes nin ofrecer unha visión máis reflexiva sobre os feitos, xa que practicamente toda a información que se inclúe nesta noticia pode consultarse noutros medios que asinan como axencias (en *Xornal*, tocante á posición do partido ICV; e no resto de xornais, tocante aos datos das detencións).

2.1.5. Tratamento fotográfico

Só dúas das pezas xornalísticas incorporan fotografías, como xa sinalamos no epígrafe anterior. Unha delas é o artigo de opinión da contraportada de *La Voz de Galicia* titulada *¡Oh! La prostitución existe* para pór énfase na hipocrisía política sobre o molesta que resulta para os partidos a prostitución de rúa, e o inadvertida que lles pasan as situacións de escravitude doutros tipos de prostitución realizada en espazos privados, como pisos ou prostíbulos. De feito, a imaxe reflicte xustamente a dúas mulleres semiespidas, pero calzando uns aparatosos zapatos de tacón, sentadas coas pernas cruzadas en dous taburetes altos na barra dun bar, aínda que se pon atención en cortar a fotografía por riba do peito de xeito que non poden ser identificadas. O pé de foto é abondo explícito: “Lo que preocupa a algún alcalde es ver a las prostitutas en las calles, no escondidas en burdeles”. A fotografía, con todo, aparece sen asinar.

A outra fotografía publicada é a que ilustra a noticia publicada por *Galicia Hoxe* o día 11 de setembro, e na cal se recollen segundo se le no pé de foto, a “dúas prostitutas de Barcelona, á súa chegada onte ó Colexio de Xornalistas de Cataluña”. Unha delas, loura e branca, é perfectamente identificada; a outra, negra e con trenziñas, porta unha carauta que a resgarda de ser identificada. As dúas están sentadas nunhas butacas situadas nun lugar perfectamente deducíbel, polo letreiro que figura na parede tras súa: “Club Internacional de Prensa de Barcelona”. A fotografía, como xa sinalamos, aparece asinada por Toni Garriga/Efe.

Aínda dentro do que é tratamento de imaxe fotográfica, na súa información do día 1 a TVG publica primeiros planos das fotos que ese mesmo día fixera públicas o xornal estatal *El País*, pero en ningún caso menciona a fonte (*El País*). Entre as moitas imaxes que se emiten en televisión, cabería destacar como optan por mostrar imaxes das mulleres camiñando polas Ramblas barcelonesas durante a noite, indicando que é así como tratan de captar os seus clientes. Publicar imaxes de alguén sen o seu consentimento, acusándoas de “captar clientes” cando isto non é delito nin é algo que en última instancia fagan obrigando aos clientes (pois só os ‘captan’ se eles acceden a deixarse captar), vulnera a todas luces o dereito á intimidade e á privacidade, como recolle o xornal *Galicia Hoxe*, en boca das propias prostitutas, na súa noticia do día 11.

2.2. Pezas xornalísticas sobre o conflito veciñal da Boquería

2.2.1. Xéneros xornalísticos

Sinalamos xa que as similitudes e coincidencia no tempo da polémica pola prostitución de rúa en Barcelona co conflito veciñal no barrio do Berbés, en Vigo, fannos querer considerar na nosa análise tamén este caso de forma independente. Recapitulando, o martes día 1 de setembro (día en que se publican as fotografías de *El País*) un colectivo veciñal vigués denuncia ante a Policía Local a “caótica situación” que viven polo feito de que a prostitución na cidade cada vez se aproxima máis ás rúas céntricas e ao mercado do Berbés, do que unicamente se fai eco o xornal *Faro de Vigo* os días 2, 3 e 4 (xornal que non recolleu en ningún momento o conflito de Barcelona) e unha breve peza do *Telexornal Mediodía* da TVG do día 2, demostrando así que foi a remolque do xornal, en lugar de dar a noticia no mesmo día en que a veciñanza presentou denuncia, até o punto de repetir exactamente un titular idéntico que se limitan a pór en galego: “Aquí en Galicia os veciños de Vigo [e o que vén de seguido, coincide co xornal] da presenza de prostitutas nas rúas próximas ao centro”.

Nas catro informacións recollidas estamos, pois, ante pezas incluídas no xénero xornalístico noticia. Existe unha diferenza respecto ao caso barcelonés, e é que mentres que en Cataluña a veciñanza levaba meses denunciando a situación sen que a esta se lle outorgase a máis mínima relevancia nos medios até a publicación das fotografías de *El País*, no caso vigués o xornal local *Faro de Vigo* dálle moita sona á denuncia veciñal xa no primeiro día en que se produce (na noticia dáse a entender que é a primeira vez que denuncian). É por iso que nos poderíamos preguntar: en certa medida, non favorecerían as fotografías de Barcelona cobertura deste feito no xornal vigués, sequera de xeito indirecto e malia que non chegan a mencionarse en ningures? En calquera caso, no que é a cobertura de *Faro de Vigo*, o día 2 presentan a denuncia veciñal, o día 3 recollen minientrevistas aos veciños e veciñas para que expliquen como de molesta lles resulta a prostitución, e o día 4 publican que o conflito xa rematou, coa solución adoptada polo Concello anunciada polo alcalde o día anterior, e conclúe a información: "Sólo un día máis tarde de que los vecinos denunciaran que las meretrices de calle se trasladaron a zonas más céntricas a causa de las obras, ya no se percibe su presencia en la plaza de O Berbés".

2.2.2. Fontes

Dadas as características das noticias, a fonte principal é a veciñanza. Xa se pode inferir do titular de *Faro de Vigo* do día 2, *Los vecinos alertan de la presencia de prostitutas en calles cercanas al centro*, e en cuxo corpo da noticia se inclúen declaracións atribuídas a "vecinos del Berbés", "asociación vecinal Casco Vello", "el presidente de la asociación, Henrique Macías", ou mesmo a "residentes en la zona" nas que explican todas as molestias que lles ocasiona a presenza das prostitutas. A fonte informativa veciñal pode tamén deducirse cun simple golpe de vista á folla deste xornal na que se cobre o caso o día 3, cunha noticia titulada *La ruta del sexo amplía sus carriles*, construída unicamente a base de relatos veciñais e na que se inclúen catro declaracións con fotografía de caretos.

No entanto, todas as declaracións veciñas incluídas nas noticias publicadas o día 2 e 3 están contrastadas pola versión doutra fonte informativa: "Ana Míguez, reconocida feminista y ex presidenta de la desaparecida Alecrín". Esta fonte, consultada *a posteriori* e dándolles a coñecer os argumentos da veciñanza, desmonta algúns destes seus argumentos e apunta a "proxenetas e usuarios" como verdadeiros causantes do malestar que din sentir os veciños e veciñas. É este, pois, un comportamento ao que cómpre dar a benvida, en tanto garante que se olle a situación desde un prisma máis plural (e o que é máis importante, consultando a unha fonte experta), no canto de converter o xornal en mero altofalante da queixa veciñal. Sendo Míguez unha fonte experta e cualificada para reflexionar sobre a prostitución, a súa é unha visión abolicionista, que tamén é certo que se podería ter completado desde o periódico ofrecendo as análises doutras recoñecidas feministas galegas e viguesas defensoras de que a prostitución se converta nun negocio regulado e legalizado. Mais, insistimos, é de celebrar a iniciativa do diario vigués de consultar, polo menos, a unha fonte experta.

Comportamento totalmente distinto foi o da televisión pública, xa que na noticia do *Telexornal Mediodía* do día 2 a fonte veciñal é a única á que se lle dá voz, tanto de maneira indirecta (co xornalista do directo e mais coa voz en off enumerando os argumentos esgrimidos polo colectivo veciñal na súa denuncia), como directa (coa inclusión de entrevista a un identificado Henrique Macías –en tanto que presidente do colectivo veciñal– como tamén a unha veciña e a un veciño cuxos nomes non se recollen nas liñas de crédito).

Estamos aquí diante dun medio televisivo que si se converte nun simple altofalante do colectivo veciñal, sen achegar argumentos baseados no coñecemento sólido da temática da prostitución. E así, se ben a TVG imita a *Faro de Vigo* na cobertura da noticia (tanto dando a información só despois de que a publique o xornal, e non no mesmo día da denuncia veciñal, como tamén na elección do mesmo titular), a TVG prescinde de imitar o bo comportamento do xornal de consultar cunha fonte experta para contextualizar as declaracións veciñais.

A terceira fonte que aparece citada nas noticias de *Faro de Vigo* é a oficial. Xa na primeira noticia, do día 2, afírmase contra o final que

“El Concello, por su parte, anuncia un plan de actuación que llevó a cabo durante los últimos diez días. “Nos pusimos en contacto con la Policía Nacional y, tras su actuación, el problema se ha erradicado por completo”, declaró ayer Xulio Calviño, concejal de Movilidad, Transporte y Seguridad.”

Algo non cadra nestas declaracións: se até agora no xornal se vendía a actualidade absoluta da denuncia veciñal ante a Policía Local (presentándoa como acontecida no día anterior), como é que o Concello anuncia [presente de indicativo] un plan de actuación que se levou a cabo [pretérito perfecto simple] durante os últimos dez días? Actuou o Concello de *motu proprio* ante a nova localización das prostitutas en zonas céntricas? Ou acaso houbo denuncias veciñais previas? Se é que as houbo, o certo é que nunca se alude a elas (nin sequera a veciñanza nas súas declaracións), pero aínda así esta alusión ás accións municipais levadas a cabo nos últimos dez días seméllamos que podería sementar algunhas dúbidas ao respecto. E de ser así, cumpriría rectificar a nosa lectura anterior sobre a falta de relación entre o caso de Boquería e Vigo, pois entón si sería posíbel conxecturar que a veciñanza viguesa viña denunciando a situación nos días previos sen ter recibido ningunha atención mediática, e que a publicación das fotografías da prostitución da Boquería en *El País* (do que se fixeron eco televisións estatais e autonómicas, como a TVG), fixo reconducir un interese no tema por parte do xornal *Faro de Vigo* (non doutros vigueses), que así daría cancha ao tema das denuncias veciñais pola prostitución de rúa en Vigo durante tres días consecutivos.

En calquera caso, o xornal vigués volve recorrer a fontes oficiais na noticia do día 3, xa que despois das catro minientrevistas e do corpo principal da noticia, inclúe un pequeno despece (escondido ao lado da viñeta de humor que tamén inclúe esa páxina sobre a gripe A) titulado *La Subdelegación aclara que la Policía no persigue la prostitución*.

O recurso a fontes oficiais (neste caso, cun ton político) é máis claro aínda na noticia do venres día 4, titulada *El Concello convoca a la junta de seguridad para tratar la prostitución en calles céntricas*, con dous subtítulos que volven dar voz a fontes municipais (*Asegura que usar cámaras de Tráfico para disuadir a los clientes de las meretrices, como hacen en otros municipios, es ilegal*) ou policiais (*La Policía medió en 27 conflictos generados por el proxenitismo*)²³. Xunto ao tema da prostitución de rúa, tal e como se informa no corpo da noticia, nesa xunta de seguridade trátanse aspectos do botellón, o peche de locais nocturnos nos horarios legais, e asuntos da World Fishing Exhibition.

²³ Véxase posteriormente a análise sobre a utilización que fai este diario de “proxenitismo” e “prostitución” como sinónimos. Así, por exemplo, no corpo da noticia sinálase que “La Policía Local asegura que hubo 27 intervenciones relacionadas con la prostitución en los últimos dos años”.

Malia este enfoque oficial/institucional que o titular e os subtítulos semellan dar á noticia, quen avance un nivel na lectura e chegue até a noticia, atopará na primeira liña, xusto tras a sinatura da/do xornalista:

“Dice que se llama *Nora*. Doce y media de la madrugada del jueves y su melena oxigenada y paraguas rosa se distinguen bajo la marquesina frente del centro comercial A Laxe. Hace “ocho semanas” que llegó de Rumanía y, sin saberlo, se ha convertido en la primera prostituta de los grupos en fila que se extienden desde Cánovas del Castillo a Bouzas. Desconoce las quejas vecinales por su proximidad al centro urbano y, aunque dice que trabaja sola, cerca de ella se apuesta otra chica morena.”

Este inicio da noticia permítenos identificar un cuarto tipo de fonte informativa na cobertura do caso por parte do xornal *Faro de Vigo*, e que até agora estivera totalmente ausente: a das prostitutas que efectivamente ofrecen sexo de pago nas rúas. Con todo, chamarlle “fonte” podería parecer excesivo, habida conta de que, en primeiro lugar, o espazo que se lle asigna é exíguo (este parágrafo inicial, xunto a unha frase descontextualizada contra o final da noticia na que se di que “La primera de la fila, pronosticaba que tendría dos o tres clientes hasta las cinco de la madrugada, su hora de recogida”); e tamén habida conta de que, en segundo lugar, non se lle pregunta o seu parecer sobre absolutamente ningún aspecto. O/A xornalística límitase ofrecer unha descrición da muller, á que pregunta cuestións que simplemente lle vullan para adornar a súa descrición (como serían, nun exercicio de suposición/dedución, como se chama, de que país veu, canto tempo hai que chegou, se oíu falar das queixas veciñais, se traballa soa, cantos clientes ten nunha noite, e a que hora remata a súa xornada). Nada que permita transcender a mera descrición para chegar a unha comprensión das accións.

2.2.3. Protagonistas

Se non fontes, as prostitutas si son protagonistas da noticia, aínda que maiormente tratadas como obxectos informativos. Fronte a unha única ocasión na que unha prostituta fala de si mesma (na breve mención a Nora que vimos de sinalar, e na que en calquera caso, só se lle pregunta por aspectos intrascendentes sen que ningún deles leve a completar a información por parte da/o xornalista), as mulleres que se dedican á prostitución na rúa en Vigo son obxecto de descricións por parte da veciñanza, da Policía Local, e da experta feminista Ana Míguez.

Os veciños e veciñas ofrecen delas unha imaxe de repudiadas, criminalizadas, problemáticas e delincuentes. Xa se vía no titular idéntico da TVG e de *Faro de Vigo* do día 2, no que se di que *Los vecinos alertan de la presencia de prostitutas en calles cercanas al centro* (énfase nosa). Sobre o verbo ‘alertar’, hai que reparar en que implica advertencia dunha situación alarmante, grave, indesexada. E sobre o complemento circunstancial de lugar ‘en calles cercanas al centro’, debe entenderse como no fondo denota que á veciñanza tanto lle ten a situación das prostitutas, ou a existencia mesma da prostitución de rúa, sempre e cando se manteña afastada do centro. O único que censuran, pois, é que sexa visíbel e aconteza en lugares aos que teñen acceso cos seus propios ollos. Volve quedar en evidencia no subtítulo da noticia do día 3, no que se explica que informa de que *Comerciantes y vecinos critican la pasividad de la administración ante la proximidad de la prostitución al centro*, ou aínda dun xeito máis directo, nas declaracións dunha veciña entrevistada no *Telexornal mediodía*, cando afirma que todo o asunto está “mal hecho. Que les pongan un sitio educado [sic] para ellas, para que no den espectáculo ni mala imaginación [sic]!”

Nun repaso por todas as declaracións veciñais recollidas ao longo dos tres días (aínda que principalmente na noticia do día 3), a imaxe das prostitutas de acordo á descrición que ofrecen as veciñas é de mulleres molestas que están preto dun parque infantil; que se poñen a traballar demasiado cedo e cando aínda hai luz diurna; que dan mala imaxe aos turistas (coma se estes non puideran ser, coma no caso da Boquería, parte importante de clientes); que non respectan á xente que vai no seu coche e se lles metan dentro cando fan un stop (destacábel é o titular das declaracións do mozo vigués Juan Castro que frecuenta a zona, afirmando que *Al hacer un stop, trataron de abrirme la puerta del coche con mi novia dentro*); que deixan os recantos da rúa cheos de preservativos (coma se fosen elas as que, logo dun acto sexual, retiran o látex); que ocasionan pelexas e discusións entre elas ou cos proxenetas provocando medo nos e nas residentes do barrio; ou que ocupan as marquesiñas do autobús urbano e que como consecuencia se produzan confusións con veciñas do Berbés (coma se fose culpa delas que os compradores de sexo, en plena necesidade urxente de realizar un acto sexual, deteñan os seus coches na marquesiña con tal de veren unha muller dentro). A descrición que se fai desta problemática é tamén sintomática de como se pon nas mulleres toda a responsabilidade, afirmando que se colocan “en la marquesina del autobús que está delante de la plaza a partir de las diez de la noche y ejercen allí sus actividades” (coma se as exercesen elas soas, sen necesidade de contaren cun home que pague por sexo e que estea perfectamente disposto a que o intercambio ‘comercial’ de sexo a cambio de cartos teña lugar nese lugar público).

Outra imaxe que transmiten as veciñas e veciños é a das prostitutas como unhas busconas de sexo, como unha praga que trata de captar clientes sen respectar nada nin a ninguén. Amais do mozo que afirma que trataron de abrílle a porta do coche coa súa moza dentro, unha veciña afirma que “mi marido es una persona mayor y un día le ofrecieron, con perdón, una chupadita”, e outra di sobre a súa presenza que “ahora es abusivo. Llegan hasta las cafeterías, y antes sólo estaban hacia la zona de Bouzas”. Antes de máis, cómpre destacar aquí o forte contraste que hai da percepción veciñal sobre a mesma actitude de buscar sexo, se esta é por parte de mulleres ou homes. Cando son elas as que buscan os clientes, convértense nunhas busconas irrespectuosas por andar ofrecendo sexo a cambio de cartos; pero cando son eles os que paran nas marquesiñas de autobús molestando ás veciñas que alí agardan polo transporte público para ofrecerlles cartos a cambio de sexo, entón a culpa é tamén das prostitutas.

Contar con Ana Míguez como fonte informativa garante, no entanto, unha visión distinta sobre as prostitutas, apuntando ao cinismo veciñal de dicir que as prostitutas crean inseguridade cidadá cando isto non constitúe senón unha

“forma de comodidad de conciencia: “Se quejan por principios morales o estéticos, porque les importa que ensucien y desvaloricen el entorno. No lo hacen, sin embargo, por las prostitutas que se ven forzadas a vender su cuerpo.””

Míguez explica tamén que por mor de lle teren que dar unha cantidade diaria ao proxeneta, as prostitutas teñen que buscarse a vida e acudir a outros lugares cada vez máis visíbeis onde poidan aumentar a carga de traballo. Tamén se axuda a coñecer aquí o motivo de que moitas sexan rapazas moi noviñas e inmigrantes, pois chegan con papeis nos que se falsifica a súa idade.

Destaca, por iso, que na noticia non se afofnde sobre a situación real destas mulleres, en particular na súa condición de inmigrantes e de todo o que isto implica, mencionándose só puntualmente e como detalle accesorio que en tal esquina hai “sobre todo mujeres polacas”, que “el aumento de mujeres llegadas de países del Este parecen estar detrás de un fenómeno que deja sus primeras pisadas en O Berbés”, ou o feito de que a prostituta Nora “hace ocho semanas que llegó de Rumanía”. Falta, pois, unha reflexión sobre o que implicaría a estadía irregular destas mulleres en territorio español (dado que chegou en época tan recente). Pero falta tamén, amais, darlle o protagonismo que deberan ter as mafias (de as haber) que fomentan a chegada de mulleres desde estas zonas, e non se pode deixar de mencionar a grandísima oportunidade perdida pola/o xornalista de *Faro de Vigo* de preguntarlle a Nora non só *cando* chegou e de *onde*, senón tamén o *como* chegou. Esta información sería vital para que desde o xornal se desen pistas de primeira man sobre a existencia de posíbeis redes de trata de brancas, perspectiva que non interesa.

Cientes e proxenetas son pois os protagonistas ausentes, aos que só se menciona colateralmente aos que polo xeral se exonera de calquera responsabilidade na prostitución (tanto na posíbel trata de brancas, como na existencia mesma da prostitución, pasando polas molestias que poden ocasionar ás usuarias do autobús urbano, polo feito de que eles accedan –cando non esixan– manter sexo en lugares públicos, ou polos atascos no tráfico que ocasionan cando pasan por certas zonas a escasa velocidade para poder ir mirando con detalle ao seu arredor). Desta tendencia só se albiscan dúas únicas excepcións. A primeira, as afirmacións dunha veciña que sostén que “ellas no tienen culpa. Un día, vi como llegaba un proxeneta en un coche bueno, con la música alta y la forzaba contra la pared para que le pagara”. E a segunda, as explicacións contextualizadas da fonte experta Míguez, á que vimos aludindo, que chega a afirmar na noticia do día 2 que

“A quien hay que perseguir no es a las prostitutas, sino a los que venden y a los que compran sus cuerpos, proxenetas y clientes”. No por nada, España “está considerado uno de los mejores prostíbulos de Europa”. A ellas, sólo habría que ayudarlas a “integrarse socialmente”.

Ao día seguinte, insiste destacando a “existencia de mafias locales y extranjeras en torno al negocio de la prostitución, del que responsabiliza a los proxenetas y a los usuarios”. Tamén ese día publícanse datos dun estudo realizado pola asociación Alecrín (que Míguez presidía até a súa desaparición), sen dúbida por intermediación da propia fonte experta, no que se afirma que o 95% das mulleres son estranxeiras traficadas que chegan a través de redes e fuxindo da pobreza dos seus países. Constitúe este o único momento no que se alude a datos fiábeis sobre a responsabilidade real de proxenetas e das mafias.

2.2.4. Autoría

A compoñente local do caso fai que as tres noticias do *Faro de Vigo* estean cubertas e asinadas por xornalistas concretos, un comportamento de honestidade profesional que os leva a refugar de esconderen a súa mediación. A noticia do día 2 está asinada por A. A. De Larriva, mentres que as noticias publicadas os días 3 e 4 asínaas E. Ocampo.

Lembremos que son estas dúas noticias as que requirían maior participación por parte da/o xornalista: o primeiro día, para entrevistar a veciñas/os durante horario diurno; e o segundo día, para dar conta da súa noite en vela paseando polos lugares máis concorridos por vendedoras e compradores de sexo, malia que, como publica na noticia día 4, “la madrugada del ayer fue una mala noche. Llovía y los grupos de meretrices se resguardaban de la lluvia bajo los balcones y salientes”.

Tocante á TVG, destaca que á hora de emisión da noticia no *Telexornal Mediodía* (as 15.04 horas do día 2) se fixese unha desconexión en directo co mercado do Berbés (malia que nesa desconexión non se achegase ningún tipo de información relevante, co xornalista avanzando a mesma información que daría a continuación a voz en off). Na parte editada da noticia, inclúense dúas tres entrevistas á veciñanza.

2.2.5. Tratamento fotográfico

O tratamento das imaxes por parte da TVG e de *Faro de Vigo* merece, xa de entrada, unha crítica contundente, en canto ambos os xornais vulnera o dereito á privacidade das mulleres fotografadas ou gravadas. No caso da televisión, mentres a voz en off informa das súas artimañas para “captar clientes”, as imaxes amosan as propias mulleres en diferentes lugares das rúas de Vigo (principalmente, a zona de Beiramar) falando entre elas e con actitude de estar a agardar, nunhas imaxes que indubidabelmente foron tomadas desde un coche en movemento e, por tanto, sen o consentimento nin coñecemento das persoas rodadas. En calquera outra situación teríase apelado ao dereito á intimidade da persoa gravada (máxime se non está a cometer ningunha actividade delictiva), e neste sentido abonda pensar na polémica pola situación de cámaras de vídeo nas rúas de distintas cidades galegas. Pero neste caso, ‘só’ son prostitutas.

Algo semellante acontece coas fotografías publicadas no xornal *Faro de Vigo*. O día 2, inclúese unha fotografía a catro columnas, e sen asinar, de “Mujeres ejerciendo la prostitución en los soportales de la plaza de O Berbés”, onde se poden ver e identificar claramente a dúas mulleres de perfil e de fronte. O tratamento fotográfico deste xornal nos días seguintes seguirá a ser reprobábel: o día 3, por non apareceren asinadas tampouco as fotografías dos catro caretos dos veciños e veciña entrevistas; e o día 4, por volver publicar fotografías de mulleres doadamente identificábeis, tiradas na noite do 2 e madrugada do 3, tal e como confirma o primeiro pé de foto: “Afluencia en Jacinto Benavente a las 00.15 horas del jueves, a pesar de la lluvia continua”. Polas fotografías, tamén podemos intuír que a/o fotoxornalista acompañou á/ao xornalista no seu paso polas rúas máis transitadas por compradores e vendedoras de sexo, a teor do segundo pé de foto: “Una meretriz rumana en una marquesina de bus frente A Laxe”. A cor clara do pelo e o feito de que leve paraugas, permite inferir que se trata da mesma Nora á que a/o xornalista describía no seu texto. Ambas as fotografías aparecen asinadas por J. Lores (a primeira) e J.L. (a segunda).

3. O POSICIONAMENTO IDEOLÓXICO FRONTE Á PROSTITUCIÓN NAS INFORMACIÓNS

3.1. O debate abolición vs. regulamentación

Para abordar a representación que os medios de comunicación fan sobre os distintos posicionamentos ideolóxicos ante a prostitución, nas informacións sobre os conflitos veciñais de Boquería e do Berbés, cómpre partir de que o escaso interese amosado polo caso denota xa unha falta de interese en abordar ambas as posturas dun xeito íntegro. Lembremos, neste sentido, que o feito ao que se lle deu maior cobertura foi xustamente á redada policial de Barcelona e posteriores detencións (na TVG o día 5 e en prensa –*La Región, El Progreso, Galicia Hoxe, Xornal* e *La Voz de Galicia*– o día 6), aínda que só dous xornais (*Xornal* e *La Voz de Galicia*) acompañasen a información estritamente policial das reaccións políticas. Antes dese día, só a TVG e *Galicia Hoxe* se fixeran eco da polémica que seguiu á publicación das fotos. E despois dese día, de novo unicamente *Galicia Hoxe* e a TVG ofrecen cobertura: o xornal, dosificando distintas posturas de cargos políticos durante tres días; e a televisión, ofrecendo o día 9 unha cobertura sobre o tema (e non acontecemento) da prostitución no que se menciona que actores están a favor de cada unha das posturas. Dos dous artigos de opinión publicados, un en *Atlántico Diario* (día 4) e outro en *La Voz de Galicia* (día 13, na contraportada do xornal), só este último alude tamén ás dúas posturas ideolóxicas, pondo de manifesto as contradicións ideolóxicas sobre o asunto no seo dun mesmo partido político, e o desinterese que a clase política ten, en xeral, por un debate serio do asunto.

Postas e postos en contexto, examinamos agora de que xeito cada medio ilustra as distintas posturas. Comezando pola TVG, a peza informativa emitida o día 9 no *Telexornal Mediodía* está constituída por tres bloques: no primeiro, danse datos (económicos, sobre todo) sobre o chamado negocio da prostitución, que en Galiza move un millón de euros cada día, e no conxunto de España, 18 mil millóns; no segundo, dise que “facer da prostitución unha actividade económica regulada é unha vella reclamación de empresarios do sector que tamén apoian colectivos políticos e sociais”; e no terceiro, complétase o enunciado anterior repoñendo que “pero defender esta idea en público non é doado”, por bater coas voces en contra dos colectivos feministas que se posicionan rotundamente en contra de profesionalizar un xeito de vida que, segundo elas, é un xeito de violencia contra a muller. Aquí dáselle paso ás declaracións de Ana Míguez, presentada na liña de crédito como membra da “Plataforma Estatal pola Abolición da Prostitución”, que afirma que “non se pode lanzar a mensaxe ás nenas e ás mulleres de que se algo falla, temos como solución a prostitución. A prostitución non é ningunha saída laboral”. Complétase este terceiro bloque dando datos negativos sobre a situación de países como Holanda ou Alemaña, onde desde que se regulou a prostitución, aumentou o tráfico de nenas e mulleres, e presentando as dúas principais reivindicacións da Plataforma Estatal pola Abolición da Prostitución: políticas de inserción laboral e integración para as mulleres (moitas inmigrantes), así como campañas que modifiquen a perspectiva social sobre a prostitución.

O *Telexornal Serán* inclúe a mesma información, aínda que alterando lixeiramente, pero de forma estratéxica, a orde dos tres bloques. Así, á noite inclúese primeiro unha noticia moi breve na que a propia presentadora do telexornal comeza: “Ante a vella reclamación de profesionalizar a prostitución, os colectivos feministas posiciónanse rotundamente en contra”. Rebátase aos colectivos feministas continuando, nun segundo espazo, dicindo que “esa postura choca coa posición de empresarios do sector e colectivos políticos e sociais [...]”. A partir de aí, recíclase o que fora emitido a mediodía.

Varias lecturas agroman desta presentación sobre as dúas tendencias que presenta a TVG. A primeira, é que a voz das prostitutas non se escoita por ningures: desde logo non son “os empresarios” nin tampouco os “colectivos políticos”, e de seren parte dos “colectivos sociais” ou dos “colectivos feministas”, deberíase ter feito explícito. A segunda, é que se presenta a todos os colectivos políticos e sociais como defensores da regularización da prostitución (cando isto dista moito da realidade, habendo grupos políticos maioritarios no contexto español que –cando menos no discurso oficial– se mostran máis próximos ao abolicionismo). E a terceira, que se presenta a todos os colectivos feministas como defensores da abolición, dándolle voz unicamente á Plataforma Estatal pola Abolición da Prostitución e silenciando, por extensión, as opinións igualmente valiosas doutras plataformas feministas que ven na regulación a saída a boa parte das problemáticas que a prostitución leva parellas. Esta toma da parte polo todo que presenta unha visión parcial, inexacta e tendenciosa, é especialmente nociva no caso das posturas feministas sobre a prostitución, e mesmo podería ser vista como unha apropiación da pluralidade ideolóxica que por definición conforma o pensamento feminista. Quen se sinta próxima/o ao discurso feminista pola liberación das mulleres, pero non comparta a visión abolicionista sobre a prostitución, podería acabar por rexeitar o feminismo como marco teórico e práctica política desde a que ollar e vivir a realidade. A cuarta lectura crítica sobre a cobertura da TVG é que, se ben si se mencionan algúns dos obxectivos do movemento pro-abolición, nunca se chegan a detallar os obxectivos que chega a ter o movemento pro-regularización, os cales son ben diversos en función da súa procedencia do discurso feminista regularizador, dos colectivos de prostitutas, ou dos empresarios e propietarios de prostíbulos e bordeis.

Malia estas carencias e puntos criticábeis, o certo é que a TVG ofrece o único intento de achegarse a ambas as tendencias dentro da mesma noticia, e o resto de xornais reflicten unha ou outra visión en función da opinión da fonte informativa á que dean cobertura. Isto é, no resto de informacións impresas, o papel dos medios no (suposto) debate é o de seren alt falantes das súas fontes. E polas características do caso, estas fontes (cómpre insistir), non semellan interesadas en ofrecer unha reflexión sobre os pros e contras de legalizar ou abolir a prostitución a través de lexislación estatal, senón que o que presentan como debate é, en realidade, unha mera preocupación por solucionar a situación concreta da prostitución de rúa, de forma máis clara no caso barcelonés, pero tamén no caso vigués. Noutras palabras, queren solucións para que as prostitutas desaparezan das rúas. E pode que este interese sexa realmente o que move á maioría das fontes (veciñais, comerciantes, políticas, etc.) a avogar pola legalización, sen dúbida unha medida de máis fácil e rápida implementación que simplemente implicaría abocalas a novos espazos eludindo o debate sobre a situación na que se atopan e na que ‘exercen’ o traballo. Decantarse pola abolición, no entanto, requiriría adoptar medidas que farían tremar os verdadeiros alicerces nos que se sustenta esta súa actividade. Pero en calquera caso, as diferentes posturas amosadas responden máis aos intereses particulares de cada colectivo, do que a unha argumentación crítica e reflexiva.

As veciñas/os e comerciantes, representados polo vicepresidente da Federación de Asociacións de Veciños de Barcelona, Jordi Virou, manifestan a súa visión favorábel a legalizar a prostitución e “lamenta a imaxe que se está a dar de Barcelona” (*Galicia Hoxe*, 2 de setembro de 2009), como tamén a lamentan as persoas na TVG na noticia do día 1.

Os colectivos de prostitutas aos que se lles dá voz (que non se pode asegurar que sexan representativos da opinión das mulleres que realmente traballan na rúa nas inmediacións do mercado da Boquería), tamén avogan pola legalización como forma de reducir a inseguridade e malas condicións das prostitutas, e lanzan acusacións contra os cargos políticos, dos que din que non teñen vontade política para acometer a legalización porque “ninguén quere asumir o custo político dunha decisión que entra en conflito coa moral de moitos votantes” (*Galicia Hoxe*, do 2 de setembro de 2009).

Nada máis lonxe da realidade, pois os cargos políticos (sobre todo os municipais) son os que con maior rotundidade expresan a súa vontade de lograr un acordo sobre o xeito de lograr que a actividade se regularice a nivel local en lugares a salvo da mirada pública, aínda que como dixemos, sen a menor intención de entrar no fondo do debate. Así, en *Xornal* do día 6 podemos ler que “Hereu [alcalde de Barcelona] no quiso entrar en el debate sobre si la prostitución se debe prohibir o regular, pero sí apuntó que podría haber consenso en la prohibición del fenómeno que tiene lugar en el espacio público”. No *Galicia Hoxe* do día 10, xa no titular se afirma que *Hereu quere incluír no programa do PSC a regulación da prostitución*, pois, como se recolle no corpo da noticia, sostén que “unhas leis xerais que dixesen que a prostitución non se pode desenvolver de forma ilimitada no espazo público axudarían moito a solucionar as situacións que se viven en certas rúas da Cidade Condal”. De igual xeito, a concelleira do distrito Ciutat Vella, Itziar González, alude a que están a traballar para “conseguir reconducir a prostitución ó espazo privado como no resto dos distritos” (aspecto que, por certo, xa se destaca nun dos antetítulos da noticia). Este eludir do verdadeiro debate quizais se deba a que son plenamente conscientes, como recolle *Xornal* o día 6 nunhas declaracións o presidente do goberno español, José Luis Rodríguez Zapatero, que “en referencia a una posible prohibición, consideró que ‘seguramente nunca se llegue a una conclusión segura sobre lo que e mejor’ ”.

Este evidente hipocrisía (de facer crer que o verdadeiro debate non é a abolición ou regulación da prostitución, senón os xeitos de lograr que as prostitutas desaparezan das rúas) é a que xustamente critica o articulista Lois Blanco na columna de opinión da contraportada de *La Voz de Galicia* do día 13, afirmando con complexos no parágrafo concluínte: “Es verdad. Son unos hipócritas [...]. Porque lo que preocupa a los alcaldes y a sus señorías no es la esclavitud de otros seres humanos, sino ver a las prostitutas en las esquinas de sus calles en vez de escondidas en burdeles”. Amais, o articulista sinala que “ni el PSOE ni el PP se aclaran [sobre cal é a posición de partido sobre o debate da prostitución]. No aclararse es lo más cómodo a sabiendas de que todo seguirá igual”.

En suma, en lugar de se limitaren a recoller declaracións, servindo de simples altafalantes da clase política, bótase en falta que tamén desde o xénero informativo noticia (e non só opinión) os medios galegos soubesen apuntar a esta hipocrisía, lanzando unha reflexión fonda sobre os diferentes aspectos dunha e doutra tendencia. Esta reflexión debería abranguer cuestións vitais que están absolutamente ausente das declaracións interesadas da clase política, como é a vinculación da prostitución de rúa coa inmigración e mais coa posibilidade de que chegasen ao territorio español a través de redes de tráfico e trata, o que segundo a lexislación estatal permitiría consideralas como vítimas, ofrecerlles a colaboración coa xustiza e finalmente regularizar a súa situación administrativa.

Outra cuestión vital a abordar é o papel do cliente, preguntándose o por que eles non son multados na redada contra a prostitución (tal e como estipula a ordenanza municipal de Barcelona en vigor desde 2006), malia si seren detidas catro prostitutas que se atopaban exercendo actividades sexuais (daquela, suponse que con alguén), aínda que finalmente tampouco se as acuse de incivismo por prostitución, senón unicamente de estadía irregular. E como posta en común das dúas cuestións anteriores, aínda cumpriría que os medios xerasen un debate sobre a encrucillada na que se atopan as mulleres, nalgúns casos sendo á vez vítimas e culpábeis: vítimas, segundo a lexislación estatal (caso de seren traficadas); e culpábeis, segundo a normativa municipal do concello barcelonés.

Ao non acometeren este debate e apuntar ás contradicións que emanan entre os diferentes discursos que simplemente reproducen de forma automática, o que os medios transmiten á opinión pública é máis confusión e desinformación, eivando de forma fatal unha mellor comprensión do fenómeno da prostitución en xeral, e da prostitución de rúa en particular.

3.2. A consideración da prostitución como violencia de xénero e como vulneración dos dereitos humanos

Ao longo da cobertura informativa dos conflitos veciñais de Boquería e de Berbés orixinados pola prostitución de rúa, tampouco no xénero noticia os medios presentan unha consideración da prostitución como violencia de xénero, isto é, como forma de opresión contra as mulleres como resultado dunha estrutura patriarcal que estipula que establece unhas relacións de poder do xénero masculino sobre o feminino. A ausencia de mención aos clientes e proxenetas xa permite inferir neste sentido. En todo caso, a compoñente racial debería tamén terse en conta á hora de ver estas relacións de poder, dado a procedencia inmigrante das mulleres (no caso de Barcelona, moitas delas africanas).

Tampouco a prostitución se define como unha vulneración dos dereitos humanos, senón que polo xeral se presenta como exercicio libre e decisión plena que as mulleres poden adoptar respecto do que queiran facer co seu corpo, sempre e cando, iso si, o fagan de costas á sociedade. Así abundan as referencias (como veremos na seguinte sección) a que se piden leis que controlen “el ejercicio del trabajo sexual” (*La Voz de Galicia*, do 6 de setembro de 2010)

Esta tendencia só ten dúas excepcións, ambas como resultado de que sexa un ‘eu’ concreto o que fale en estilo directo. Un caso é o do articulista de *La Voz de Galicia* Lois Blanco, que no seu texto na contraportada do domingo 13 de setembro, relaciona o caso de Boquería coa violencia de xénero nestes termos:

“El Congreso de los Diputados creó no hace mucho una comisión que concluyó que no existe la prostitución voluntaria, pero no pasó de ahí. La incapacidad de los dos grandes partidos para defender los derechos humanos de inmigrantes clandestinas y combatir la esclavitud sexual es manifiesta. Las comunicades autónomas han aprobado leyes contra la **violencia de género** que consideran víctimas a las esclavas colocadas en las esquinas de las calles o en el arcén de las carreteras, pero como otras muchas leyes, se redactaron unos cuantos artículos y se metieron en el cajón.” (Énfase nosa)

A outra excepción é cando se lle fai un oco ás declaracións da fonte experta Ana Míguez, tanto en *Faro de Vigo* dos días 2 e 3 de setembro (a respecto da prostitución de rúa no Berbés, onde fala de mulleres que “se ven obligadas a vender su cuerpo”), como no *Telexornal Mediodía* e *Telexornal Serán* da TVG do día

9 de setembro, onde actúa como voceira da Plataforma Estatal pola Abolición da Prostitución e asegura que “regularizar a prostitución sería o mesmo que lexitimar e normalizar o uso da muller como mercancía sexual”, e por tanto a voz en off que lle dá paso afirma que “o colectivo feminista [ao que ela representa, debería matizarse] posiciónase rotundamente en contra de profesionalizar un xeito de vida que, segundo elas, é un xeito de **violencia contra a muller**” (énfase nosa).

3.3. A linguaxe: conceptos utilizados para facer referencia ás/aos protagonistas da información

En principio, a utilización dunha ou doutra terminoloxía para facer referencia ás/aos protagonistas da información, así como aos espazos da prostitución ou ao acto mesmo exercicio sexual, debería permitir determinar o discurso ideolóxico sobre a prostitución desde o que en cada caso se comunique. Mais, como xa acontecía no caso de análise anterior, a falta de congruencia semella ser de novo a tendencia que mellor define o comportamento lingüístico dos medios.

Para comezar, convén pór de relevo a incomprensíbel confusión terminolóxica que se produce no xornal *Faro de Vigo* entre os termos “prostitución” e “proxenetismo”. Na noticia do día 2 (asinada por A. A. De Larriba), afírmase no corpo da noticia, en dúas frases contiguas, que “la crisis económica y las obras de humanización **mueven la prostitución** a zonas cada vez más visibles [...]”, e a continuación, “**las prácticas proxenetas mueven** ficha y, aunque se mantienen en las zonas adyacentes a la avenida de Beiramar, se desplazan también en dirección al corazón urbano [...]” (énfases nosas). A mesma alternancia prodúcese na noticia do día 4 (asinada por E. Ocampo), e así o subtítulo de *La Policía medió en 27 conflictos generados por el proxenetismo*, expándese no corpo da noticia afirmando que “La Policía Local asegura que hubo 27 intervenciones relacionadas con la **prostitución** en los últimos dos años”.

Se ben sempre se pode pensar na existencia de diversos factores que puideran ter modificado o subtítulo inicialmente escollido pola/o xornalista (revisión doutra persoa, adecuación de espazo, non repetición da mesma palabra no titular e subtítulo, etc.), a confusión terminolóxica repítese no despece lateral, onde se afirma que “ayer reconocían que coincidentemente con las críticas, **las prácticas proxenetas** ya no ocupaban la plaza de O Berbés” (énfase nosa).

Ademais de erróneo, este uso indistinto de ambos os conceptos como sinónimos é abondo grave, xa que en termos xurídicos o proxenetismo (acción de lucrarse do feito de que outra persoa se prostitúa, en moitos casos inducíndoa ou forzándoa) si está penado, mentres a prostitución (acción de que unha persoa venda o seu corpo) non. Non semella ser o caso, tampouco, de que o diario pretendese igualar ambos os termos para suxerir que todo exercicio de prostitución é consecuencia da existencia dun proxeneta, pois nese caso non se entendería que (como evidenciamos na análise) o seu papel como protagonistas e actores principais estea absolutamente ausente; non se entendería tampouco que as denuncias veciñais que se reproducen critiquen a prostitución visíbel (polo que ten de ‘molesta’) e non o proxenetismo (acción delictiva); nin sequera que máis adiante, noutros lugares da noticia, se fale de “locales de vida alegre” ou da “profesión más vieja del mundo” (ambas expresións, na noticia do día 2). En suma, o que semella haber neste diario é, máis ben, un descoñecemento do que a terminoloxía implica.

3.3.1. Conceptos empregados para referirse ás mulleres

Seguindo cos conceptos usados preferentemente para referirse ás mulleres, a cobertura informativa sobre o caso de Boquería utiliza en case todos os casos o concepto de “traballadoras sexuais” (acorde co discurso pro-legalización ao que os medios fan eco), e só en menor medida “prostitutas”, “prostitutas callejeras” ou “meretrices” (isto último, só na noticia de *Galicia Hoxe* do día 11). Os artigos de opinión, porén, amosan moita maior variedade. O de Lois Blanco, na contraportada de *La Voz de Galicia* do día 13, está escrito desde unha perspectiva crítica coa hipocrisía da clase política que defende a legalización simplemente por acalar o máis axiña posíbel a polémica da prostitución de rúa, polo que termos como “esclavas de las esquinas” ou “siervas de mafias” son as máis frecuentes. O de Manuel Molares do Val, escrito nun ton sarcástico que busca ridiculizar o que cada un dos dous discursos sobre a prostitución poida ter de corrección política, utiliza todo tipo de denominacións, desde “servidoras sexuales” até “hetairas”, pasando por “trabadoras sociales exercendo su función” ou o “trabadoras del sexo” do titular, que leva á última liña do artigo para manifestar que para o postprogresismo, as antes celebradas “trabadoras del sexo” se converteron agora en “putas asquerosas”.

No caso de *Faro de Vigo*, a ausencia do discurso legalizador é determinante para que non se utilice en ningún caso o termo a expresión “traballadoras sexuais”. Na redacción menos marcada ideoloxicamente, o que si abonda é aludir ás mulleres co termo “prostitutas”, e “meretrices” de forma indistinta (polo lugar de aparición, mesmo semellaría que o criterio podería ser o de non repetir a mesma palabra en varios dos titulares incluídos na mesma páxina), aínda que cando o que se recollen son declaracións da veciñanza, o termo “prostituta” é o único utilizado. No discurso abolicionista de Ana Míguez, a referencia ás mulleres faise cos termos “extranxeras traficadas” ou “mujeres prostituidas”.

3.3.2. Conceptos empregados para referirse a quen intermedia para lucrarse da prostitución

A destacada ausencia de alusións ás persoas que intermedian e se lucran da prostitución doutras persoas no caso de Barcelona empobrece a variedade de denominacións que se poidan dar, optando por “proxenetas” no único caso que se menciona. Só o artigo de Lois Blanco, na contraportada de *La Voz de Galicia* do día 13, utiliza o termo “chulos” nunha ocasión, cando critica que en Madrid tamén hai rúas tomadas por “prostitutas, chulos y clientes”. Máis variedade pode verse na cobertura do caso do Berbés ofrecida por *Faro de Vigo*, onde conviven os termos “proxenetas” e “chulos” nas diferentes declaracións recollidas: usa as dúas Ana Míguez, como tamén o presidente do colectivo veciñal Henrique Macías, que na edición do día 2 afirma que se producen pelexas “entre las propias prostitutas, aunque a veces también se presencien todo tipo de conflictos y reyertas de ellas con sus chulos”. Nun par lingüístico que resulta pouco habitual, estas declaracións de Macías lévanse ao titular do despece como *Peleas entre meretrices y chulos* (probabelmente, como indicamos, para non repetir o termo “prostitutas” que se recolle no titular principal).

3.3.3. Conceptos empregados para referirse aos homes compradores de sexo

Tanto o conflito de Boquería como o Berbés amosan unha pauta sinxela e coincidente tocante á linguaxe empregada para referirse aos homes. Así, “clientes” é o termo máis utilizado, tanto pola redacción xornalística, como polas fontes veciñais, como tamén polos propios colectivos de prostitutas que piden a legalización. No caso de Vigo, “clientes” é tamén a forma máis utilizada pola feminista Ana Míguez, que só nunha ocasión se refire a eles como “usuarios” (pero non, por exemplo, como prostituidores). Semella haber, pois, bastante consenso á hora de ver a prostitución como unha transacción de negocios, na que se intercambia un produto (sexo) a cambio dun importe económico que debe satisfacer o cliente.